

“What are our boundaries?”

Oppitunti seksuaali- ja lisääntymisterveydestä nuorille
Etelä-Afrikassa

Essi Kakkonen

Meri Nieminen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020

Hoitotyön koulutusohjelma
Kätilö (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Kättilö (AMK)

KAKKONEN, ESSI & NIEMINEN, MERI:

"What are our boundaries?"

Oppitunti seksuaali- ja lisääntymisterveydestä nuorille Etelä-Afrikassa

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 13 sivua

Toukokuu 2020

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda seksuaalikasvatuksen tueksi opintokokonaisuus, joka sisältää oppitunnin seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, oppitunnilla käytettävän opetusmateriaalin sekä aiheeseen liittyvän valistusmateriaalin. Opinnäytetyön tehtävinä oli suunnitella ja luoda oppitunti sekä siihen liittyvän opetus- ja valistusmateriaalin sisältö, perehdyttää muut lyhytvaihtoon lähtevät opiskelijat oppitunnin sisältöön sekä järjestää oppitunti seksuaali- ja lisääntymisterveydestä 13-15-vuotiaille nuorille Etelä-Afrikassa lyhytvaihdon aikana. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä nuorten tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä sekä vahvistaa nuorten kykyä huolehtia omasta seksuaalisesta hyvinvoinnistaan.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallista menetelmää käyttäen. Opintokokonaisuuden pohjaksi tehtiin kirjallinen selvitys, jonka lähteinä käytettiin tieteellisiä tutkimusartikkeleita, oppaita, verkkolähteitä ja oppikirjoja. Oppitunti järjestettiin Etelä-Afrikassa, PLG Midview Academy -koulussa marraskuussa 2019. Oppitunti koostui neljästä toiminnallisesta rastista, joilla käsiteltiin erilaisia seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä teemoja. Rastikierroksen päätteeksi kokoonnuttiin keskustelemaan sen aikana heränneistä ajatuksista ja kysymyksistä.

Opintokokonaisuus osoittautui toimivaksi ja nuoret olivat aktiivisia ja kiinnostuneita aiheesta. Oppitunnille osallistuneilla nuorilla oli selkeästi valtava tiedon tarve liittyen oppitunnin aiheisiin, minkä vuoksi uuden seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvän oppitunnin järjestäminen voisi olla kannattavaa. Aihe on globaali, joten todennäköisesti myös suomalaiset nuoret voisivat hyötyä samanlaisesta oppitunnista. Oppitunnin materiaali luovutettiin koulun käyttöön, ja yhtenä kehittämisehdotuksena on selvittää, miten materiaalia on jatkossa hyödynnetty seksuaalikasvatuksen tukena.

Asiasanat: seksuaali- ja lisääntymisterveys, turvataitokasvatus, kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care
Midwifery

KAKKONEN, ESSI & NIEMINEN, MERI:

“What Are Our Boundaries?”

A Class on Sexual and Reproductive Health for Teenagers in South Africa

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 13 pages

May 2020

The purpose of this study was to hold a class on sexual and reproductive health for teenagers in South Africa and to create the education material used during the class. The aim of this study was to educate the teenagers about sexual and reproductive health and to reinforce their ability to take care of their sexual health.

This study was conducted as a project. The data were collected from the literature, online sources and research articles. The class was held at PLG Midview Academy in South Africa during the exchange visit of Tampere University of Applied Sciences in November 2019.

During the class the students went through four different stations associated with sexual and reproductive health. Each station included some discussion and a task related to the subject of that station. The students were extremely interested in the topics and the class was clearly useful, and therefore it might be beneficial to arrange something similar to this class in the future.

Key words: sexual and reproductive health, safety skills education, culturally sensitive sexual education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE	6
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
	3.1 Teoreettinen viitekehitys	7
	3.2 Nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveys	7
	3.3 Turvataitokasvatus	10
	3.4 Kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus	12
4	TOIMINNAN KUVAAMINEN	15
	4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	15
	4.2 Opinnäytetyön suunnittelu.....	15
	4.3 Oppitunnin järjestäminen	17
5	POHDINTA	19
	5.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi	19
	5.1.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja suunnittelu	19
	5.1.2 Oppitunnin toteutus	20
	5.2 Kehittämisehdotukset.....	24
	5.3 Eettisyys ja luotettavuus.....	25
	LÄHTEET.....	28
	LIITTEET	31
	Liite 1. Rastiohjeet	31
	Liite 2. Valistusmateriaali	39
	Liite 3. Rastien palautelomake	43

1 JOHDANTO

Etelä-Afrikassa nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseen ja ylläpitämiseen liittyy monenlaisia haasteita. Siellä nuorten saama seksuaalikasvatus on pääosin puutteellista ja epäjohtonmukaista, ja sitä varjostaa useimmiten negatiivisuus ja vaikenemisen kulttuuri. Tästä johtuen nuorten tiedot ja taidot seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyen ovat pääosin heikot, mikä lisää nuorten seksuaalista riskikäyttäytymistä.

Idea opinnäytetyön aiheesta ja kohderyhmästä syntyi oman kiinnostuksemme pohjalta. Työn aihe, nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveys, on globaali ja aina ajankohtainen. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden rooli korostuu erityisesti nuoruusiässä, mikä onkin yksi kohderyhmän valintaan johtaneista syistä. Halusimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, jonka toteutukseen pystyisimme itse konkreettisesti osallistumaan, ja sitä kautta näkemään työmme vaikutuksen kohderyhmään.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda opintokokonaisuus seksuaalikasvatuksen tueksi. Opintokokonaisuuden pohjaksi tehtiin kirjallinen selvitys, jonka myötä esiin nousi Etelä-Afrikassa nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseen liittyviä haasteita. Näiden haasteiden pohjalta oppitunnin keskeisiksi teemoiksi muodostuivat turvataidot, seksuaalisuus, hiv ja sukupuolitaudit sekä seksuaalinen häirintä.

Oppitunnin suunnittelussa ja sen toteutuksessa oli erityisen tärkeää huomioida kohderyhmän kulttuuritaustat, sekä miten ne mahdollisesti vaikuttavat nuorten asenteisiin aihetta kohtaan ja tiedon vastaanottamiseen. Oppitunnilla oli tavoitteena luoda turvallinen ja kannustava ilmapiiri, joka mahdollistaisi avoimen keskustelun intiimin ja herkän aiheen ympärillä.

2 TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda yläasteikäisten nuorten seksuaalikasvatuksen tueksi opintokokonaisuus, joka sisältää oppitunnin seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, oppitunnilla käytettävän opetusmateriaalin sekä aiheeseen liittyvän valistusmateriaalin.

Opinnäytetyön tehtävät

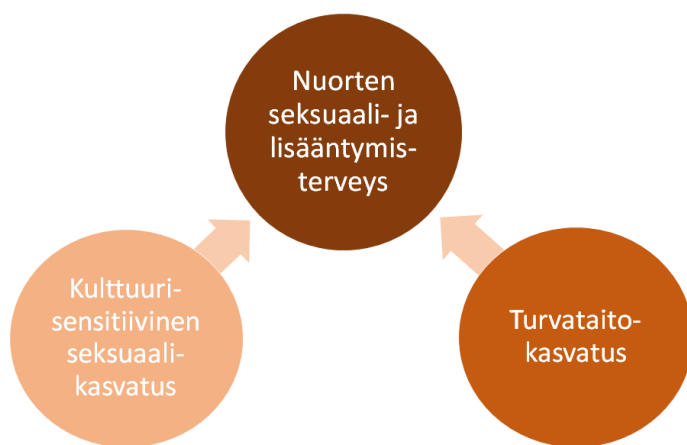
1. Suunnitella ja luoda oppitunti sekä siihen liittyvä opetus- ja valistusmateriaali.
2. Perehdyttää muut lyhytvaihtoon lähtevät sairaanhoitaja- ja kättilöopiskelijat oppitunnin sisältöön.
3. Järjestää oppitunti seksuaali- ja lisääntymisterveydestä 13-15-vuotiaille nuorille Etelä-Afrikassa lyhytvaihdon aikana.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä nuorten tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä sekä vahvistaa nuorten kykyä huolehtia omasta seksuaalisesta hyvinvoinnistaan.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Teoreettinen viitekehitys

Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat nuorten seksuaali- ja lisääntymis-terveys, turvataitokasvatus sekä kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus. Kuviossa 1 on esitetty käsitteiden sidonnaisuudet toisiinsa.

KUVIO 1. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys.

3.2 Nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveys

Seksuaali- ja lisääntymisterveys, eli **seli-terveys**, on olennainen osa ihmisen hyvinvointia (Klemetti & Raussi-Lehto 2013, 10; WHO 2015, 4). Seli-terveydellä tarkoitetaan ihmisen seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaa, ei siis ainoastaan sairauden, toimintahäiriön tai vaivan puuttumista (Ryttyläinen & Valkama 2010, 18; WHO 2015, 1, 5). Hyvän seli-terveyden edellytyksiä ovat positiivinen sekä kunnioittava suhtautuminen seksuaalisuuteen ja seksuaalisuhteisiin, pääsy terveyspalveluihin, oikeus sopivan ehkäisy menetelmän valintaan sekä turvalliseen raskauteen ja synnytykseen. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen vaatii myös seksuaalioikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteutumista sekä mahdollisuutta nauttia turvallisista, vastuullisista ja tyydyttävistä seksuaalisista suhteista ilman pakottamista, syrjintää

tai väkivaltaa. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 18; Klemetti & Raussi-Lehto 2013, 10; WHO 2015, 5.)

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä läpi elämän sekä jokaisen ihmisen perusoikeus (Ryttyläinen & Valkama 2010, 11; WHO 2010, 17; WHO 2015, 5). Siihen kuuluu seksuaalinen kanssakäyminen, sukupuoli-identiteetti ja -roolit, seksuaalinen suuntautuminen, erotiikka, mielihyvä, intiimiys sekä lisääntyminen. Seksuaalisuus pitää sisällään monia käyttäytymisen ja ilmaisun malleja. Se voidaan kokea ja sitä voidaan ilmaista muun muassa ajatuksien, halujen, uskomusten, arvojen, käyttäytymisen, seksuaalisten toimintojen sekä ihmissuhteiden kautta. Seksuaalisuuteen vaikuttavat esimerkiksi biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, kulttuuriset ja uskonnolliset tekijät. (WHO 2015, 5.) Seksuaalisuus ilmentää ihmisen suhdetta sekä omiin mielikuviin että omaan kehoon. Kyky olla kontaktissa niin itseensä kuin toisiin ihmisiin on edellytys eheälle ja terveelle seksuaalisuudelle. Silloin, kun ihminen on kykenevä rakastamaan ja kunnioittamaan itseään sellaisena kuin on, pystyy hän myös kunnioittamaan toista ihmistä. (Naistalo 2018.)

Sukupuolitautilien ehkäisy on yksi olennainen osa seli-terveyttä ja sen edistämistä. Sukupuolitaudeiksi kutsutaan bakteerien, virusten ja alkueläinten aiheuttamia tauteja, jotka tarttuvat pääasiassa seksikontaktissa. Niitä ovat muun muassa klamydia, kuppa, tippuri ja hiv. (Hannuksela-Svahn 2014.) Kondomi on ehkäisymenetelmistä ainoa, joka suojaa sukupuolitautilta (THL 2017). Useat sukupuolitaudit ovat oireettomia, minkä vuoksi monet eivät hakeudu hoidon piiriin, jolloin sukupuolitauti jää hoitamatta, mikä voi taas johtaa esimerkiksi myöhempään lapsettomuuteen (Galappaththi-Arachchige ym. 2018, 2). Hoitamattomat sukupuolitaudit lisäävät hiv-tartunnan riskiä ja hiv puolestaan voi hoitamattomana pahentaa muiden sukupuolitautilien oireistoa ja kestoja (Kaida ym. 2018, 2).

Etelä-Afrikassa yksi suurimmista seli-terveyttä uhkaavista tekijöistä on hiv-epidemia (Galappaththi-Arachchige ym. 2018, 1). Hiv eli hi-virus on ihmisen immuunipuutosvirus, joka tarttuu suojaamattomassa seksikontaktissa, aiheuttaen pysyvän infektion, joka vaurioittaa elimistön puolustusjärjestelmää. Hiv-tartunnan viimeinen vaihe on aids, jolloin elimistön puolustuskyky on selvästi heikentynyt. Tar-

tunnan voi saada myös veriteitse ja se voi tarttua äidistä lapseen raskauden, synnytyksen tai imetyksen aikana. (THL 2019.) Maailmassa arviolta 37,9 miljoonalla ihmisellä on hiv (WHO 2019a). Etelä-Afrikka kantaa 18 % koko maailman hiv-taakasta, ja näin ollen hivin esiintyvyys maassa on maailman suurin (Galapaththi-Arachchige ym. 2018, 1). Etelä-Afrikan raportoitu hiv-positiivisten lukumäärä oli vuonna 2017 noin 6,4 miljoonaa. On kuitenkin arvioitu, että todellinen lukema olisi 7,2 miljoonaa, ja näistä 280 000 iältään 0-14-vuotiaita. (WHO 2019b.)

Hiviin sekä muihin sukupuolitauteihin sairastumisen riskiä lisäävät Etelä-Afrikassa muun muassa epätasapainoiset kotiolot, heikko taloudellinen asema, terveyspalveluiden ja koulutuksen huono saatavuus sekä koulun keskeytyminen (Bhana & Anderson 2013, 25; Waxman ym. 2016, 1123). Etelä-Afrikassa nuoret naiset kantavat suhteetonta taakkaa hiv-epidemiasta. 15-24-vuotiailla eteläafrikkalaisnaisilla hivin ja muiden sukupuolitautilien esiintyvyys on moninkertainen verrattuna saman ikäisiin miehiin. (DePalma & Francis 2014, 625; Waxman ym. 2016, 1122.) Naiset myös saavat hiv-tartunnan miehiä nuoremmalla iällä (Galapaththi-Arachchige ym. 2018, 2). Tyttöjen alempiarvoisuus niin ihmissuhde- kuin yhteisötasolla on yksi merkittävistä hiv-epidemiaa vauhdittavista tekijöistä (Bhana & Anderson 2013, 26).

WHO:n (2018) mukaan **nuorella** tarkoitetaan 10-19-vuotiasta henkilöä. Nuoret kiinnittävät useimmiten terveydessään eniten huomiota seli-terveyteensä ja nuoruus onkin seksuaalisen kehittymisen aikaa. Silloin seksuaalinen identiteetti, itsetunto ja vastuullisuus kehittyvät. Sukupuolielämän aloittaminen, siihen liittyvät paineet ja kokeilunhalu kuuluvat nuoren seksuaalisuuteen melko vahvasti. (Jennings, Howard & Perotte 2014, 319; UNESCO 2018, 22.) Pitääkseen huolta seli-terveydestään ja tehdäkseen siihen liittyviä tietoisia valintoja, on nuoren saatava siitä tietoa ja opetusta. Kun nuorella on mahdollisuus päästä käsiksi ajankohtaiseen tietoon ja hän saa kokonaisvaltaista, tietoa lisäävää ja taitoja kehittävää seksuaalikasvatusta, vaikuttaa se hänen seli-terveyteensä positiivisesti. (WHO 2015, 2.) Etelä-Afrikassa nuorten seli-terveyden edistämiseen ja ylläpitämiseen liittyy kuitenkin monenlaisia haasteita. Nuorten tiedot ja taidot seli-terveyteen liittyen ovat useimmiten puutteellisia (Willan 2013, 4). Nuorilla esiintyy myös jonkin verran seksuaalista riskikäyttäytymistä. Esimerkiksi sukupuolielämän aloittami-

nen nuorena, kondomin käyttämättömyys ja se, että nuorella on useampi seksikumppani, vaikuttavat seli-terveyteen heikentävästi. (Protogerou & Johnson 2014, 1858; Galappaththi-Arachchige ym. 2018, 2.) Nuoret kohtaavat arjessaan myös seksuaalista väkivaltaa, kuten seksuaalista häirintää ja seksiin pakottamista (Speizer ym. 2009, 425). Lisäksi nuorten seli-terveyttä edistävien palveluiden käyttöön liittyy haasteita. Nuoret saattavat esimerkiksi vältellä palveluiden piiriin hakeutumista, jos palveluissa vaaditaan vanhemman läsnäoloa, tai nuori ei pysty varmistumaan palvelun luottamuksellisuudesta. (WHO 2015, 2.)

3.3 Turvataitokasvatus

Tunne- ja turvataitokasvatus on ihmisoikeuksiin perustuvaa kasvatusta, johon jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2019, 11). Turvataitokasvatuksessa pyritään laaja-alaisesti vahvistamaan nuoren omia voimavaroja ja selviytymiskeinoja (Ryttläinen & Valkama 2010, 79). Se on kokonaisvaltaista nuoren hyvinvoinnin ja kehityksen tukemista. Jotta nuori voisi käytännössä alkaa soveltamaan oppimiaan turvaohjeita, on hänen pidettävä itseään arvokkaana sekä hyvän kohtelun ja huolenpidon arvoisena. (Lajunen ym. 2019, 11.)

Turvataitokasvatuksen tavoitteena on vahvistaa nuoren keinoja suojella itseään sekä puolustautua väkivaltaa, häirintää ja seksuaalista kaltoinkohtelua vastaan ja lisäksi auttaa nuorta tunnistamaan uhkaavia tilanteita. Sen tarkoituksena on lisätä tietoa ja opettaa nuorelle taitoja, joiden avulla hänen on mahdollista selviytyä kiusaamis-, häirintä- tai väkivaltatilanteista. Turvataitokasvatuksen myötä nuori oppii myös turvautumaan kyseisissä tilanteissa luotettavien aikuisten tukeen. (Aaltonen 2012, 11; Lajunen ym. 2019, 11.)

Nuoren omanarvontunnon kehittymisen tukeminen on tärkeä osa turvataitokasvatusta. Nuorelle tulee tarjota välineitä, joiden avulla hän voi vapaasti pohtia kuka hän on, mitä hän haluaa ja mitä hän ei halua. (Aaltonen 2012, 11.) Turvataitokasvatuksella pyritään edistämään nuoren itsetuntemusta, itsearvostusta, itseluottamusta sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja, sekä lisäämään nuoren tietoutta omasta kehostaan ja itsemääräämisoikeudestaan. (Lajunen ym. 2019, 11.) Sen

lisäksi, että nuori oppii hahmottamaan ja puolustamaan omia rajojaan, tulee hänen myös oppia kunnioittamaan toisten asettamia rajoja (Aaltonen 2012, 11). Turvataitojen harjoittaminen myös vähentää nuorten seksuaalista riskikäyttäytymistä (Protogerou & Johnson 2014, 1858).

Turvataitokasvatukseen kuuluu myös seksuaalioikeuksista kertominen. Seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia ja jokaisella ihmisellä on oikeus päättää omasta seksuaalisuudestaan ja siihen liittyvistä asioista. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 14.) Seksuaalioikeudet suojelevat kaikkien ihmisten oikeutta toteuttaa ja ilmaista omaa seksuaalisuuttaan ja nauttia seksuaaliterveydestään suojassa syrjinnältä ja väkivallalta, kunnioittaen muiden vastaavia oikeuksia (WHO 2017, 3). Seksuaalioikeuksien kunnioittaminen luo myös perustan hyvälle seksuaali- ja lisääntymisterveydelle (THL 2017). Seksuaalioikeuksilla pyritään muun muassa suojelemaan yksilön oikeutta kehon koskemattomuuteen, seksuaaliseen turvallisuuteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin (Klemetti & Raussi-Lehto 2013, 38). Myös nuoren tulisi ymmärtää omat seksuaalioikeutensa sekä oppia huomioimaan ja hyväksymään muiden seksuaalioikeudet (WHO 2010, 50).

Vastuuta seksuaalisesta häirinnästä tai kaltoinkohtelusta selviytymiseen sekä omien turvataitojen ja turvallisuuden tunteen vahvistamiseen ei kuitenkaan voida jättää yksin nuoren itsensä vastuulle. Nuorten turvallisuuden vahvistumiseen onkin kaksi lähdeettä, jotka ovat aikuisten antama hoiva ja turva, sekä toisaalta nuoren oma selviytyminen. Lasten ja nuorten oikeudet ovatkin myös aikuisten velvollisuuksia. Aikuisten tehtävänä on omalla toiminnallaan suojella nuoria väkivallalta ja kaltoinkohtelulta. Aikuisten vastuulla on antaa nuorille tietoa ja auttaa heitä hankkimaan taitoja, joiden avulla he pystyisivät tekemään elämässään sellaisia valintoja, joilla he pystyisivät edistämään omaa hyvinvointiaan ja suojelemaan omaa koskemattomuuttaan. (Lajunen ym. 2019, 12.) Aikuisten, esimerkiksi opettajien, tulee tukea nuorta omien turvataitojensa kehittämisessä ja seksuaalisen itsemääräämisoikeutensa oivaltamisessa. Nuorta tulee rohkaista, jotta hän voi ymmärtää oikeutensa kuunnella omia ”hälytyskellojaan” ja toimia itseään suojelelleen aikuisen tukemana. Nuori tarvitsee myös tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, koskemattomuuteen ja aikuisten antamaan hoivaan ja suojaan. (Lajunen ym. 2019, 11.)

3.4 Kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on opettaa seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien merkityksestä (Klemetti & Raussi-Lehto 2013, 38; WHO 2017, 7). Seksuaalikasvatuksen osa-alueita ovat seksuaalivalistus, -opetus ja -neuvonta, sekä siihen kuuluu myös seksuaaliohjaus. Seksuaalivalistus on yksisuuntaista tiedon jakamista. Seksuaaliopetus taas on ryhmässä tapahtuvaa opetusta, jossa on mahdollisuus tiedon reflektointiin. Seksuaalikasvatus alkaa varhaislapsuudesta ja jatkuu läpi nuoruuden ja aikuisuuden. (Klemetti & Raussi-Lehto 2013, 38.) Tässä opinäytetyössä keskitytään nuorten seksuaalikasvatukseen seksuaaliopetuksen ja -valistuksen keinoin. Lasten ja nuorten kohdalla seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tukea ja suojella seksuaalista kehitystä, ja sen tarkoituksena on kertoa nuorelle ikätasoisesti seksuaalisuudesta (WHO 2010, 19-20).

Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan ominaisuutta, jonka avulla on mahdollista aistia, havainnoida ja kokea kulttuuria sekä siinä tapahtuvia muutoksia (Finto 2015). Se pitää sisällään kulttuuria kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa, sekä sanallista että sanatonta, kohtaamista ja viestintää (THL 2019). Kulttuurisensitiivisyys näkyy haluna, kykynä ja herkkyytenä ymmärtää eri kulttuureista tulevia ihmisiä. (Finto 2015; THL 2019.) Siinä kummallakin osapuolella säilyy oikeus ilmaista omaa kulttuuriaan ja tulla hyväksytyksi sen kanssa. Kulttuurisensitiivinen työote helpottaa monikulttuurisen yhteisön jäsenenä toimimista. (THL 2019.) Seksuaalikasvatusta tulee toteuttaa kulttuurisensitiivistä työtettä käyttäen, sillä nuoren etninen tausta saattaa vaikuttaa hänen tapaansa suhtautua selvi-terveyteen liittyviin asioihin (Protogerou & Johnson 2014, 1858). Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus auttaa myös nuoria tarkastelemaan vallitsevia sosiaalisia normeja sekä kulttuuriin liittyviä arvoja ja uskomuksia (UNESCO 2018, 12).

Etelä-Afrikassa seksuaalikasvatus on osa Life Orientation -oppitunteja. Etelä-Afrikan hallituksen opetussuunnitelman mukaan Life Orientation -oppitunneilla käsitellään holistisesta näkökulmasta koululaisten henkilökohtaista, sosiaalista, älyllistä, emotionaalista, henkistä, motorista ja fyysistä kasvua sekä kehitystä. (DePalma & Francis 2014, 624.) Etelä-Afrikassa seksuaalikasvatuksessa on

kaksi vallitsevaa suuntausta: abstinence-only eli pidättäytymiseen kannustava, sekä comprehensive sexuality education eli kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus (Francis & DePalma 2014, 81). Pidättäytymiseen kannustavassa seksuaalikasvatuksessa oletuksena on, etteivät useimmat nuoret ole seksuaalisesti aktiivisia, eivätkä tule olemaan ennen avioliittoa. Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa taas ymmärretään monien nuorten olevan seksuaalisesti aktiivisia ja näin ollen tunnistetaan nuorten tarve saada tietoa sukupuolitaudeista ja niiden ehkäisystä sekä raskauden ehkäisystä. (Francis & DePalma 2014, 82.)

Kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on mahdollistaa nuorelle oikean, ajankohtaisen (Francis & DePalma 2014, 82; WHO 2017, 7) ja ikätasoisin informaation saanti sekä opettaa nuorta kunnioittamaan ihmisoikeuksia, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja seksuaalista monimuotoisuutta. Tavoitteena on kehittää positiivinen asenne seksuaalisuutta kohtaan ja tukea nuoren valmistautumista turvalliseen ja tyydyttävään elämään. (UNESCO 2018, 12, 16.) Kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen on muun muassa todettu viivästyttävän nuorten sukupuolielämän aloittamista sekä lisäävän kondomien ja muiden ehkäisymenetelmien käyttöä (DePalma & Francis 2014, 624). Huolimatta siitä, että laadukkaan kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen hyödyistä on vakuuttavia todisteita, harvat nuoret saavat voimaannuttavaa ja valmistavaa seksuaalikasvatusta, joka tukisi heitä tekemään tietoisia valintoja ja päätöksiä sekä ottamaan vastuuta omasta seli-terveydestään. (UNESCO 2018, 12.)

Nuorten saamaa seksuaalikasvatusta varjostaa useimmiten negatiivisuus, hämmennys ja ristiriitaisuus, sekä usein myös häpeä ja vaikeneminen. Monissa yhteisöissä asenteet, lait sekä sosiaaliset normit rajoittavat julkista keskustelua seksuaalisuudesta ja seksuaalikäyttäytymisestä. (UNESCO 2018, 12.) Etelä-Afrikassa nämä piirteet korostuvat seksuaalikasvatuksessa, mikä näyttäytyy opettajien keskuudessa pidättäytymiseen kannustavan seksuaalikasvatuksen suosimisena (Helleve ym. 2011, 13; Francis & DePalma 2014, 82). Pidättäytymiseen kannustavassa seksuaalikasvatuksessa oppilaiden tiedonsaantia seksuaalisuudesta rajoitetaan, eikä se juurikaan pidä sisällään perustietoja seksuaaliterveydestä, kuten tietoa murrosiästä, lisääntymisestä tai raskauden ja sukupuolitautilien

ehkäisystä. Tällöin, kun nuoret aloittavat sukupuolielämän, heillä ei tiedon puutteen vuoksi ole valmiuksia sukupuolitautien ja ei-toivottujen raskauksien ehkäisyyn. (Francis & DePalma 2014, 82.)

Etelä-Afrikassa opettajilla on päätäntävalta siitä, millaista seksuaalikasvatusta he antavat, joten kasvatuksen sisältö saattaa vaihdella paljonkin eri opettajien välillä (Helleve ym. 2011, 14; Francis & DePalma 2014, 83). Tämä asettaa nuoret maanlaajuisesti keskenään epätasa-arvoiseen asemaan. DePalma & Francis (2014) tutkivat eteläafrikkalaisten opettajien kokemuksia ja ajatuksia seksuaalikasvatuksen antamisesta nuorille. Opettajat pitivät seksuaalikasvatuksen antamista vaikeana suurimmaksi osaksi siksi, ettei heidän tai nuorten kulttuurissa puhuta seksistä. Vaikeneminen voi olla osa kulttuurin tapaa käsitellä seksuaalisuutta. (DePalma & Francis 2014, 553.) Monet opettajat pohjaavat seksuaalikasvatuksensa negatiivisuuteen, nuorten pelotteluun ja tautikeskeisyyteen. Tämä voi käytännössä näkyä siten, että nautinnosta, haluista, tyytyväisyydestä ja lämmöstä ei puhuta juuri ollenkaan, ja että hiv nähdään vääjäämättömänä seurauksena seksuaalisesta kanssakäymisestä. (Francis & DePalma 2014, 87.) Toisaalta opettajat eivät opettajakoulutuksessaan saa asianmukaista perehdytystä seksuaalikasvatuksen antamiseen, minkä vuoksi opettajat eivät tunne olevansa tarpeeksi päteviä puhumaan nuorille seksuaaliterveydestä (Wood & Rens 2014, 65).

4 TOIMINNAN KUVAAMINEN

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistäminen. Toiminta voi olla esimerkiksi käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä keskeisessä roolissa ovat käytännön toteutus ja sen raportointi. Yhtä tärkeä osa työtä on myös aiheeseen liittyvän kirjallisen selvityksen tekeminen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Tämä opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa toiminnallisena osuutena on seksuaali- ja lisääntymisterveyden oppitunti Etelä-Afrikassa, PLG Midview Academy –koulussa, sekä siihen liittyvän opetusmateriaalin tuottaminen. Oppitunti koostuu neljästä toiminnallisesta rastista, joiden pitämisestä vastaavat muut lyhytvaihtoon osallistuvat sairaanhoitaja- ja kätilöopiskelijat. Opinnäytetyön pohjana on kirjallinen selvitys.

4.2 Opinnäytetyön suunnittelu

Opinnäytetyön idea syntyi syksyllä 2018, kun näimme Etelä-Afrikan lyhytvaihdossa toteutetun opinnäytetyön esityksen. Osallistuimme kyseiseen lyhytvaihtoon marraskuussa 2017 ja näin ollen esityksen nähtyämme kiinnostuksemme toteuttaa opinnäytetyö Etelä-Afrikan lyhytvaihdossa heräsi. Oma kiinnostuksen kohteemme oli alusta alkaen nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveys ja sen edistäminen. Oppitunnin järjestäminen valikoitui opinnäytetyön toteutustavaksi heti prosessin alussa, sillä koimme sen olevan paras tapa antaa nuorille tietoa aiheesta. Oppitunti päätettiin toteuttaa rastikierroksen muodossa, sillä näin pystyttäisiin osallistamaan nuoria mahdollisimman paljon. Opinnäytetyön alkuperäinen aihe, teiniraskaudet ja niiden ehkäisy, tuli Etelä-Afrikan yhteyshenkilöltämme. Opinnäytetyöprosessin edetessä aihe kuitenkin muotoutui siten, että jätimme käsitteen teiniraskaus kokonaan pois, ja keskityimme käsittelemään nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämistä hieman laajemmin. Nuorten seli-terveys

ja seksuaalikasvatus ovat globaaleja aiheita ja Etelä-Afrikassa niihin liittyy erityisiä, osittain kulttuurisidonnaisia haasteita. Näiden haasteiden pohjalta muodostuivat työmme keskeiset käsitteet.

Teimme keskeisten käsitteiden pohjalta tieteellisiin ja luotettaviin lähteisiin perustuvan kirjallisen selvityksen, jonka myötä perehdyimme aiheeseen. Kirjallisen selvityksen aineistosta nousi esiin tiettyjä nuorten seli-terveyteen ja seksuaalikasvatukseen liittyviä haasteita, joiden pohjalta pyrimme valitsemaan oppitunnin rasteille kohderyhmällemme hyödyllisiä aiheita. Näin ollen rastien teemoiksi muodostuivat turvataidot, seksuaalisuus, hiv ja sukupuolitaudit sekä seksuaalinen häirintä.

Jokaisella rastilla on jonkinlainen toiminnallinen osio, jonka tarkoituksena on herättää keskustelua. Jokaiselle rastille on koottu ohjeet (liite 1.), jotka sisältävät rastin rungon ja etenemisen sekä ne keskeiset asiat, jotka tulisi keskustelun aikana nostaa esiin. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa valistusmateriaalia oppitunnin aiheista yksinkertaisten ja mieleenpainuvien julisteiden muodossa (liite 2.). Tarkoituksena on luovuttaa opetusmateriaali koululle, jotta opettajilla olisi mahdollisuus hyödyntää sitä seksuaalikasvatuksen tukena. Oppitunnin jälkeen keräämme rasteja pitäviltä opiskelijakollegoilta kirjallisen palautteen, jota varten luomme yksinkertaisen palautelomakkeen (liite 3.).

Oppitunti pidetään englanniksi, sillä meillä ei ole yhteistä äidinkieltä kohderyhmän kanssa. Englanti ei välttämättä ole kohderyhmän äidinkieli, mikä tulee ottaa huomioon oppitunnin pitämisessä käyttämällä yksinkertaista ja nuorelle helposti ymmärrettävää kieltä. Englanti ei myöskään välttämättä ole oppitunnin pitäjän äidinkieli, minkä vuoksi rastiohjeissa on käytetty selkeää ja yksinkertaista kieltä. Lisäksi ohjeissa on pyritty välttämään tieteellisten termien käyttöä, jotta oppitunnin pitäminen olisi mahdollisimman helppoa sekä nuoret ymmärtäisivät sen keskeisen sanoman.

Opinnäytetyön aihe on erityisen intiimi ja herkkä, mikä tulee huomioida oppitunnin sisällössä ja materiaaleissa sekä tavassa kertoa asioista. Aihe on kuitenkin myös hyvin tärkeä, minkä vuoksi sitä tulee käsitellä totuudenmukaisesti. Oppitunnin perimmäinen tarkoitus on viestittää nuorille, että heistä jokainen on arvokas

ja tärkeä sellaisena kuin on ja sen lisäksi, että pitää huoltaa itsestään, on tärkeää kunnioittaa muita. Tarkoituksena on luoda oppitunnilla positiivinen ja kannustava ilmapiiri, joka mahdollistaisi avoimen keskustelun. Lisäksi on ehdottoman tärkeää ottaa huomioon oppilaiden kulttuuritaustat ja niiden vaikutukset asenteisiin aiheita kohtaan sekä tiedon vastaanottamiseen.

4.3 Oppitunnin järjestäminen

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden ensimmäinen vaihe oli perehdyttää opiskelijakollegat oppitunnin aiheeseen ja kouluttaa heidät pitämään rasteja kehittämämme materiaalin pohjalta. Koulutus pidettiin lokakuussa 2019 lyhytvaihtoon liittyvän tapaamisen yhteydessä. Koulutuksen aikana saimme palautetta, jonka pohjalta viimeistelimme oppitunnin materiaalin.

Oppitunti järjestettiin 7.11.2019 Etelä-Afrikan lyhytvaihdon aikana PLG Midview Academy –koulussa. Oppitunnille osallistuivat kaikki koulun 7.-9.-luokkalaiset, joita oli yhteensä noin 40. Oppitunnin aluksi pidimme pienen alustuksen päivän ohjelmaan ja jaoimme oppilaat neljään ryhmään. Kaikissa ryhmissä oli sekä tyttöjä että poikia. Emme halunneet jakaa nuoria sukupuolen perusteella eri ryhmiin, sillä halusimme rohkaista heitä keskustelemaan yhdessä sukupuolesta riippumatta, jolloin he voisivat oppia toinen toisiltaan. Jokaiselle nuorelle jaettiin lappuja, joihin heitä ohjeistettiin kirjoittamaan rastikierroksen aikana sellaisia kysymyksiä, joita he eivät halunneet kysyä ääneen. Nämä kysymykset oli tarkoitus käydä yhdessä läpi kierroksen jälkeen. Ryhmiin jakautumisen jälkeen jokaisen rastin pitäjät ottivat yhden ryhmän mukaansa aloittamaan rastikierrosta. Jokaisen rastin pitämiseen oli varattu aikaa 15 minuuttia.

Rastien aiheina olivat siis turvataidot, seksuaalisuus, hiv ja sukupuolitaudit sekä seksuaalinen häirintä. Turvataitoaiheisella rastilla tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan oman kehonsa rajoja, koskemattomuutta ja arvostamista, ja sen myötä myös toisten kunnioittamista. Ryhmän keskellä oli kaksi isoa paperia, joihin oli piirretty ihmiskehon ääriviivat edestä ja takaa. Jokaiselle nuorelle jaettiin vihreitä, keltaisia ja punaisia lappuja, jotka he asettivat papereille merkittyihin

kohtiin sen mukaan, saako kyseiseen kehonosaan oppilaan itsensä mielestä koskea ilman hänen lupaansa vai ei. Vihreä lappu tarkoitti, että saa koskea ja punainen, että ei saa koskea. Keltainen lappu merkitsi sitä, että oppilas ei ollut varma, saako kyseiseen kehonosaan koskea vai ei. Tehtävän suorittamisen jälkeen ryhmä keskusteli rastin pitäjien johdolla sen herättämistä ajatuksista. Lisäksi rastin aikana käytiin läpi turvaohjeet, eli ohjeet siitä, mitä tulee tehdä, jos joku koskettaa ilman lupaa.

Seksuaalisuuta käsittelevällä rastilla nuorten tehtävänä oli luoda ajatuskartta käsitteen seksuaalisuus ympärille. Tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan seksuaalisuutta kokonaisuutena ja sitä, mitä kaikkea se pitää sisällään. Ajatuskartan tekemisen jälkeen nuoret keskustelivat rastin pitäjien johdolla ajatuskartan tekemisen ja sen lopputuloksen herättämistä ajatuksista.

Hiv- ja sukupuolitautilaiheisen rastin tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan hiviä ja sukupuolitauteja, niiden ehkäisyä sekä omia tietotaitojaan aiheeseen liittyen. Rastin pitäjät kysyivät nuorilta aiheeseen liittyviä kysymyksiä, jotka johdatelivat nuoret keskustelemaan ja esittämään kysymyksiä. Lisäksi rastilla oli kondomeja, joihin nuoret saivat halutessaan tutustua.

Seksuaalista häirintää käsittelevän rastin tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan, mitä kaikkea seksuaalinen häirintä voi olla ja missä sitä voi kohdata. Rastin aluksi nuorille näytettiin kaksi aiheeseen liittyvää sarjakuvaa, joiden pohjalta heidän kanssaan käytiin keskustelua. Rastin lopuksi käytiin läpi ohjeet sellaisen tilanteen varalle, jossa nuori kohtaa seksuaalista häirintää.

Rastikierroksen päätteeksi kokoonnuttiin yhdessä nuorten kanssa käymään läpi kierroksen aikana heränneitä kysymyksiä. Tarkoituksena oli kerätä nuorilta kysymyslaput ja vastata kysymyksiin yhdessä keskustellen. Vierailun päätteeksi luovutimme tuottamamme oppitunnin materiaalin koulun rehtorille. Vierailun jälkeen jaoimme jokaiselle rastia pitäneelle parille palautelomakkeen, jonka he täyttivät yhdessä. Illalla pidettiin yhteinen reflektio, jossa käytiin läpi päivän tapahtumia ja sen herättämiä ajatuksia.

5 POHDINTA

5.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

5.1.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja suunnittelu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda seksuaalikasvatuksen tueksi opintokokonaisuus, joka sisältää oppitunnin seksuaali- ja lisääntymisterveydestä sekä siinä käytettävän opetus- ja valistusmateriaalin. Tehtävinä oli suunnitella ja luoda oppitunnin sisältö sekä siihen liittyvä materiaali, perehdyttää opiskelijakollegat oppitunnin sisältöön sekä järjestää oppitunti Etelä-Afrikassa lyhytvaihdon aikana. Tavoitteena oli lisätä nuorten tietoa seli-terveydestä ja vahvistaa nuorten kykyä huolehtia omasta seksuaalisesta hyvinvoinnistaan.

Opinnäytetyön pohjana on kirjallinen selvitys, jonka tarkoituksena oli selvittää, millaisia haasteita seksuaalikasvatukseen ja nuorten seli-terveyteen liittyy Etelä-Afrikassa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, millaista on hyvä seksuaalikasvatus. Kokonaisuudessaan opinnäytetyön aihe on hyvin laaja, mikä toi haastetta sen rajaamiseen. Haastavaa oli valita teoreettisiin lähtökohtiin juuri ne käsitteet, jotka parhaiten perustelisivat lukijalle, miksi olemme päätyneet valitsemaan oppitunnille juuri kyseiset aiheet. Mielestämme olemme onnistuneet kuitenkin sisällyttämään kirjalliseen selvitykseen työn kannalta oleelliset käsitteet ja näin kokoamaan työn, jossa teoreettiset lähtökohdat ja toiminta tukevat hyvin toisiaan.

Oppitunnin materiaalin työstämisessä onnistuimme mielestämme huomioimaan ne asiat, jotka kirjallisen selvityksen perusteella nousivat keskeiseen rooliin. Sen tiedon avulla, joka meillä materiaalin suunnitteluhetkellä oli, saimme koottua selkeän opetusmateriaalin, johon olimme tyytyväisiä sekä ennen oppitunnin toteutusta että sen jälkeen. Mielestämme materiaali on sisällöllisesti, kielellisesti sekä visuaalisesti laadukas. Pyrimme tuottamaan sellaisen materiaalin, jota koulun opettajat pystyisivät hyödyntämään opetuksessaan ilman erillistä perehdytystä sen sisältöön. Aiheeseemme hyvin perehtyneinä meidän on kuitenkin lähes mahdotonta arvioida, onko materiaali todella sellainen, jota nämä opettajat pystyisivät sellaisenaan käyttämään opetustyönsä tukena. Opiskelijakollegoiltamme saadun

palautteen mukaan heidän saamansa perehdytys rastien aiheisiin oli kattava ja selkeä. Mahdollisuus palautteen ja kehitysehdotusten antamiseen koettiin positiivisena. Palautteen mukaan rasteja pitäessä materiaalia oli helppo seurata ja hyödyntää ohjauksen tukena. Rastiohjeiden koettiin olevan selkeät ja helpottavan rastin pitämistä.

5.1.2 Oppitunnin toteutus

Oppitunnin aikana toteutuivat kaikki sen suunnitellut vaiheet sekä siirtyminen vaiheesta toiseen tapahtui jouhevasti ja ongelmitta. Myöskään englanninkielen kanssa ei ilmennyt haasteita. Oppitunnin suunniteltu kesto oli 90 minuuttia, mutta paikan päälle saapuessamme ei käytettävissä olevan ajan pituudesta ollut varmuutta. Pääosin aikataulu toteutui suunnitelman mukaan, mutta lopun yhteinen keskusteluhetki venyi, sillä nuorilta tuli paljon kysymyksiä. Kaiken kaikkiaan oppitunti kesti noin kaksi tuntia.

KUVA 1. Aloitustuokio (Mäenpää 2019)

Oppitunti oli suunniteltu pidettäväksi niin, että jokainen rasti sijaitsisi samassa tilassa. Oppitunnin pitämiseen alun perin varattu tila ei kuitenkaan ollut tarkoitukseen sopiva, joten rastit jaettiin erillisiin tiloihin koulun alueelle. Tämä oli rastien pitämisen kannalta hyvä ratkaisu, sillä se toi enemmän yksityisyyttä, kun ryhmät eivät kuulleet toistensa keskusteluja, ja näin ollen myös rauhoitti jokaisen ryhmän

keskittymään omaan tehtäväänsä. Oppitunnin aikana kiertelimme itse jokaisella rastilla tarkkailemassa rastien toteutumista ja sujumista käytännössä, minkä koimme hyödylliseksi. Nuorten kannalta kuitenkin ne tilanteet, joissa tulimme paikalle kesken rastin, saattoivat mahdollisesti häiritä ryhmän toimintaa. Jälkikäteen ajateltuna olisi ollut parempi olla paikalla jo rastin alkaessa, jolloin olisi välttytty keskeytyksiltä. Lisäksi keräämistämme palautteista kävi ilmi, että osaa rastin pitäjistä oli häirinnyt osittainen osallistumisemme keskusteluun rastin aikana. Ajatuksenamme oli olla tarvittaessa tukena rasteilla, mutta tarkoituksenamme ei ollut tarpeettomasti osallistua rastien pitämiseen.

KUVA 2. Seksuaalinen häirintä -rasti (Mäenpää 2019)

Tarkoituksenamme oli luoda oppitunnilla positiivinen ja luottamuksellinen ilmapiiiri, joka mahdollistaisi avoimen keskustelun. Tässä onnistuimme erinomaisesti yhdessä opiskelijakollegoidemme kanssa. Tähän saattoi vaikuttaa se, että olimme nuorille entuudestaan tuntemattomia ja täysin ulkopuolisia. Pyrimme myös asettumaan nuorten kanssa mahdollisimman samalle tasolle, jotta he eivät kokisi meidän olevan heidän yläpuolellaan. Yllätyimme siitä, miten avoimesti ja rohkeasti nuoret kertoivat ja kysyivät intiimeistä ja aroista aiheista. Nuorten aktiivisuutta saattoi tukea myös se, että koulun rehtori oli valmistellut nuoria vierailuumme ja kannustanut heitä kuuntelemaan tarkkaan ja kyselemään rohkeasti.

Palautteistakin nousi esille keskeisimpänä huomiona nuorten aktiivinen osallistuminen ja mielenkiinto rastien aiheita kohtaan. Palautteista ilmeni myös se, että nuoret selkeästi oivalsivat oppitunnin keskeisen sanoman.

KUVA 3. Yhteinen keskusteluhetki (Mäenpää 2019)

Kaiken kaikkiaan rastien pitäminen onnistui hyvin. Rastien pitäjien mukaan nuorten aktiivinen osallistuminen ja kysymykset ohjasivat rastien etenemistä. Joistakin palautteista ilmeni, että rastin pitämiseen toi haastetta se, että nuoret kysyivät sellaisia kysymyksiä, joihin vastaamiseen ei ollut osannut varautua, tai jotka ohjasivat keskustelun rastin varsinaisen aiheen ulkopuolelle. Rastikierroksen edessä nuorilla selkeästi heräsi paljon ajatuksia ja kysymyksiä, mikä näkyi erityisesti kierroksen jälkeen pidetyssä yhteisessä keskusteluhetkessä. Nuoret olivat kirjoittaneet lapuille paljon kysymyksiä ja esittivät aktiivisesti kysymyksiä myös ääneen. Nuoret kirjoittivat lapuille muun muassa seuraavanlaisia kysymyksiä:

Is it important to have your and your partners blood tested for HIV or AIDS before having sex?

What are our boundaries?

Why are girls stingy with sex? This leads to rape.

Do women get sexual harassment in their marriage?

What do you do when you are forced to have sex with someone you don't want have sex with?

Is this similar to sexual abuse?

Nuorten kysymyksiin pyrittiin vastaamaan mahdollisimman neutraalisti, mutta kuitenkin totuudenmukaisesti. Keskustelulle varattu aika ei kuitenkaan riittänyt läheskään kaikkien kysymysten käsittelemiseen, mikä jäi harmittamaan. Keskusteluhetki sujui kuitenkin niin hyvin kuin olosuhteisiin nähden oli mahdollista.

Osa nuorten kysymyksistä koettiin haastaviksi niiden raskaiden ja eettisesti ongelmallisten aiheiden vuoksi. Monet nuorten lappuihin kirjoittamista kysymyksistä koskivat muun muassa seksuaalista väkivaltaa, mihin osattiin jo etukäteen varautua. Keskustelun aikana nousi myös esille kysymys liittyen neitsyyteen ja sen todistamiseen. Tämänkaltaiseen vahvasti kulttuurisidonnaiseen kysymykseen ei ollut valmistauduttu, joten kysymykseen vastattaessa ei osattu ottaa huomioon sitä, millainen käsitys nuorten omassa kulttuurissa vallitsee neitsyydestä, eikä sitä, miten se mahdollisesti eroaa kysymykseen vastanneiden käsityksistä. Osassa palautteista ehdotettiin, että näiden nuorten edustaman kulttuurin erityispiirteisiin olisi voinut perehtyä vielä tarkemmin, mikä olisikin ollut hyödyllistä. Emme kuitenkaan tienneet tarkkaan, mitä kulttuuria juuri kyseiset nuoret edustavat, joten emme voineet tietää, mihin yksittäiseen kulttuuriin olisi kannattanut perehtyä.

Hiv- ja sukupuolitautilaiheisella rastilla ajatuksena oli jakaa nuorille kondomeja. Etukäteen olimme pohtineet, onko kondomien jakaminen rastilla sopivaa, joten kysyimme ja saimmekin koulun rehtorilta suostumuksen niiden jakamiseen. Eräs koulun opettajista kuitenkin kehotti olemaan jakamasta kondomeja, sillä hänen mukaansa nuorille saattaisi kotona koitua niistä ongelmia, ja tätä päätöstä kunnioitettiin olemalla jakamatta niitä. Tästä huolimatta nuorille annettiin mahdollisuus tutustua kondomeihin rastin aikana.

Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi on ollut hyvin antoisa ja opettavainen. Mielenkiintomme opinnäytetyömme aihetta kohtaan sekä aiheen tärkeys ja ajan-kohtaisuus ovat lisänneet motivaatiotamme perehtyä siihen aiempaa tarkemmin, jonka myötä olemme syventäneet osaamistamme. Lisäksi taitomme nuorten kanssa työskentelyssä ovat kehittyneet oppitunnin pitämisen myötä. Nuorten kanssa työskentely on hyvin palkitsevaa ja olemmekin tyytyväisiä siihen, että päädyimme valitsemaan kohderyhmäksemme nuoret. Erityisen palkitsevaa oli huomata, miten tarpeellinen ja tärkeä oppitunti oli kyseisille nuorille. Oppitunnin myötä erityisesti kulttuurisensitiivisyyden merkitys on konkretisoitunut ja tämän myötä taas ymmärryksemme siitä, miten tärkeää on huomioida toisen ihmisen kulttuuri ja kunnioittaa sitä. Koemme tämän tukeneen meitä myös ammatillisessa kasvussa, sillä tulevana sairaanhoitajina ja kättilöinä työskennellessämme eri kulttuureita edustavien asiakkaiden kanssa oleellista ei ole tietää jokaisen kulttuurin erityispiirteitä, vaan tiedostaa niiden mahdollisuus, huomioida ne ja kunnioittaa niitä.

5.2 Kehittämisehdotukset

Yhdeksi opinnäytetyön kehittämisehdotukseksi nousi selvityksen tekeminen siitä, miten luovuttamaamme materiaalia on hyödynnetty seksuaalikasvatuksessa kyseisessä koulussa. Kaksi muuta kehittämisehdotusta ovat saman oppitunnin järjestäminen Suomessa ja uuden oppitunnin järjestäminen samassa koulussa. Taulukossa 1 on esitetty opinnäytetyön kehittämisehdotukset.

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön kehittämisehdotukset

Kehittämisehdotukset
Selvityksen tekeminen oppitunnin materiaalin hyödyntämisestä PLG Midview Academy -koulussa.
1. Onko materiaali otettu käyttöön koulussa?
2. Miten materiaalia on hyödynnetty opetuksessa?
3. Millaiseksi opettajat ovat kokeneet materiaalin hyödyntämisen?
Saman oppitunnin pitäminen Suomessa.
Uuden oppitunnin järjestäminen PLG Midview Academy –koulussa.

Koska opinnäytetyömme aihe on globaali, voisi oppitunnin pitää lähes sellaisenaan esimerkiksi Suomessa. Koemme, että nuoret yleensäkin hyötyisivät tämänkaltaisesta oppitunnista, sillä rohkaiseminen itsestä huolehtimiseen sekä muiden kunnioittamiseen on tärkeää riippumatta iästä, sukupuolesta tai asuinpaikasta.

Järjestämällämme oppitunnilla huomasimme, että nuorilla on valtava tiedonjano ja tarve kysyä heitä askarruttavista aiheista. Tähän tarpeeseen emme kuitenkaan pystyneet täysin vastaamaan. Jos kyseisessä koulussa järjestettäisiin uusi oppitunti, voisivat keskeisessä roolissa olla nuorten kysymykset, mikä viestittäisi nuorille heidän kysymyksillään ja ajatuksillaan olevan merkitystä. Tämä taas olisi omiaan voimaannuttamaan nuoria ja tukemaan heidän oppimistaan.

5.3 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen eettinen hyväksyttävyyys ja luotettavuus sekä sen tulosten uskottavuus ovat riippuvaisia hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta (TENK 2012, 6). Hyvän tieteellisen käytännön hallitseminen on oleellista myös ammattikorkeakoulun opinnäytetyöprosessissa (Arene ry 2020, 5). Opinnäytetyötä tehdessämme olemme huomioineet hyvän tieteellisen käytännön periaatteet, joista olemme jokaisessa vaiheessa erityisesti noudattaneet rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta sekä tarkkuutta (TENK 2012, 6). Olemme työmme raportoinnissa arvioineet toimintaamme kriittisesti.

Tieteellistä tutkimusta tehdessä tulee soveltaa eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä tiedonhankintamenetelmiä (TENK 2012, 6). Kirjallisessa selvityksessämme olemme kriittisesti valinneet ja käyttäneet siinä monipuolisesti laadukkaita ja tuoreita sekä kansainvälisiä ja kotimaisia lähteitä, mikä lisää työmme luotettavuutta. Yksi työssämme käyttämistä lähteistä ei täytä tuoreen lähteen kriteereitä, mutta tuoreempaa lähdeä kyseiseen aiheeseen liittyen emme löytäneet, eikä lähteellä ole työssämme kovinkaan keskeistä roolia. Lähteestä saatu tieto on kuitenkin edelleen paikkansa pitävää. Olemme viitanneet kaikkiin käyttämiimme lähteisiin asianmukaisesti aiempaa tutkimustyötä kunnioittaen.

Osana opinnäytetyöprosessia on hankkia tarvittavat tutkimusluvut ja solmia ohjaajan ja yhteistyökumppaneiden kanssa tarvittavat sopimukset liittyen työn yksityiskohtiin (Arene ry 2020, 14). Tällaisia yksityiskohtia ovat esimerkiksi työn aihe ja aikataulu, ohjaus sekä kustannukset ja niiden korvaaminen (Arene ry 2020, 6). Tutkimusluvan tarpeellisuudesta ohjaajamme kanssa keskusteltuamme tulimme yhdessä siihen tulokseen, ettei tutkimuslupaa työmme kohdalla tarvita, sillä työn tarkoituksena ei ole tehdä tutkimusta. Opinnäytetyösopimus on solmittu asianmukaisesti. Lisäksi sovimme yhteistyökoulun kanssa suullisesti siitä, että heillä on täydet oikeudet käyttää tuottamaamme opetus- ja valistusmateriaalia. Opinnäytetyöllä ei ole rahoituslähteitä eikä muitakaan sidonnaisuuksia.

Tuottamamme opetusmateriaali perustuu tutkittuun ja oikeaan tietoon. Materiaalin viimeistelyssä on huomioitu opiskelijakollegoilta sekä ohjaajalta saamamme palaute ja korjausehdotukset. Lisäksi materiaalin kieliasu on tarkistettu erään opiskelijakollegan toimesta. Oppitunnista keräämästämme palautteesta kävi ilmi, että seksuaalisuusaiheisen julisteen sanoma oli ymmärretty monella eri tavalla. Ajatuksenamme on julisteen kautta kannustaa nuoria tutustumaan omaan seksuaalisuuteensa sekä viestittää itsetyydytyksen olevan täysin tervettä. Julisteen sanoma on kuitenkin ymmärretty myös niin, että se kannustaisi seksiin toisen ihmisen kanssa. Tästä muodostuu eettinen ristiriita, sillä kaikki oppitunnille osallistuneet nuoret olivat alle Etelä-Afrikan lain säätämän suojaikärajan. Tämän myötä olemme pohtineet valistusmateriaalin monitulkintaisuutta, sillä vaihtoehdot tulkitamahdollisuudet eivät saisi olla ristiriidassa perimmäisen sanoman kanssa. Monitulkintaisuuden olisi mahdollisesti voinut välttää käyttämällä julisteessa toisenlaista ilmaisutapaa.

Olemme huomioineet opinnäytetyöprosessissa tarvittavat tietosuojakäytännöt. Opiskelijakollegoilta kerätyissä palautelomakkeissa ainoa tunnistetieto on rastin nimi, jotta pystyisimme arvioimaan jokaisen rastin onnistumista erikseen. Näin ollen me opinnäytetyön tekijöinä tiedämme keiltä mikäkin palaute on saatu. Palautelomakkeet on säilytetty asianmukaisesti. Koulun oppilailta kerätyt kysymyslaput sekä seksuaalisuusaiheisella rastilla tehdyt käsittekartat ovat täysin anonyymeja. Työhön sisällyttämämme kuvien käyttöön olemme saaneet luvan koulun

rehtorilta, niissä esiintyviltä opiskelijakollegoilta sekä kuvien ottajalta. Kuvissa esiintyvät koulun oppilaat eivät ole tunnistettavissa kuvista, joten kuvat eivät loukkaa nuorten yksityisyyttä.

LÄHTEET

Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Arene ry. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Luettu 23.1.2020.

Bhana, D. & Anderson, B. 2013. Gender, Relationship Dynamics and South African Girls' Vulnerability to Sexual Risk. *African Journal of AIDS Research* 12 (1), 25–31.

DePalma, R. & Francis, D.A. 2014. The Gendered Nature of South African Teachers' Discourse on Sex Education. *Health Education Research* 29 (4), 624–632.

Finto. 2015. Kulttuurisensitiivisyys. KEKO.

Francis, D. A. & DePalma, R. 2014. Teacher Perspectives on Abstinence and Safe Sex Education in South Africa. *Sex Education* 14 (1), 81–94.

Galappaththi-Arachchige, H.N., Zulu, S.G., Kleppa, E., Lillebo, K., Qvigstad, E., Ndhlovu, P., Vennervald, B.J., Gundersen, S.G., Kjetland, E.F. & Taylor, M. 2018. Reproductive Health Problems in Rural South African Young Women: Risk Behavior and Risk Factors. *Reproductive Health* 15 (1).

Hannuksela-Svahn, A. 2014. Sukupuolitaudit, seksitaudit. Kustannus Oy Duodecim. Luettu 27.9.2019. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00497

Helleve, A., Flisher, A.J., Onya, H., Mukoma, W. & Klepp, K. 2011. Can Any Teacher Teach Sexuality and HIV/AIDS? Perspectives of South African Life Orientation Teachers. *Sex Education* 11 (1), 13–26.

Jennings, J.M., Howard, S. & Perotte, C.L. 2014. Effects of a School-based Sexuality Education Program on Peer Educators: The Teen PEP Model. *Health Education Research* 29 (2), 319–329.

Kaida, A., Dietrich, J.J., Laher, F., Beksinska, M., Jaggernath, M., Bardsley, M., Smith, P., Cotton, L., Chitneni, P., Closson, K., Lewis, D.A., Smit, J.A., Ndung'u, T., Brockman, M. & Gray, G. 2018. A High Burden of Asymptomatic Genital Tract Infections Undermines the Syndromic Management Approach Among Adolescents and Young Adults in South Africa: Implications for HIV Prevention Efforts. *BMC Infectious Diseases* 18 (1).

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. 2013. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. THL.

Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2019. Tunne- ja turvataitoja lapsille - Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. THL.

Naistalo. 2018. Seksuaalisuus. Päivitetty 18.10.2018. Luettu 28.1.2020. <https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaalisuus-el%C3%A4m%C3%A4nkaaressa/seksuaalisuus>

Protogerou, C. & Johnson, B.T. 2014. Factors Underlying the Success of Behavioral HIV-prevention Interventions for Adolescents: A Meta-Review. *AIDS and Behavior* 18 (10), 1847–1863.

Ryttyläinen, K. & Valkama, S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Edita: Helsinki.

Speizer, I.S., Pettifor, A., Cummings, S., MacPhail, C., Kleinschmidt, I. & Rees, H.V. 2009. Sexual Violence and Reproductive Health Outcomes among South African Female Youths: A Contextual Analysis. *American Journal of Public Health* 99 (2), 425-431.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Luettu 23.1.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2017. Seksitautien ehkäisy. Päivitetty 3.7.2017. Luettu 27.9.2019. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit/taudit-ja-mikrobit/tautiryhmittain/seksitaudit/seksitautien-ehkaisy>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2019. Kulttuurisensitiivinen työote. Päivitetty 16.4.2019. Luettu 27.9.2019. <https://thl.fi/en/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

UNESCO. 2018. International Technical Guidance on Sexuality Education: An Evidence-Informed Approach.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Waxman, A., Humphries, H., Frohlich, J., Dlamini, S. & Ntombela, F. 2016. Young Women's Life Experiences and Perceptions of Sexual and Reproductive Health in Rural KwaZulu-Natal South Africa. *Culture, Health and Sexuality* 18 (10) 1122-1136.

World Health Organization (WHO). 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa.

World Health Organization (WHO). 2015. Sexual Health, Human Rights and The Law.

World Health Organization (WHO). 2017. Sexual Health and Its Linkages to Reproductive Health: An Operational Approach.

World Health Organization (WHO). 2018. Adolescents: Health Risks and Solutions. Luettu 26.9.2019. <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescents-health-risks-and-solutions>

World Health Organization (WHO). 2019a. Number of People (All Ages) Living With HIV: Estimates by WHO Region. Päivitetty 8.2.2019. Luettu 23.9.2019. <http://apps.who.int/gho/data/view.main.22100WHO?lang=en>

World Health Organization (WHO). 2019b. South Africa. HIV Country Profile: 2017. https://www.who.int/hiv/data/Country_profile_South_Africa.pdf

Willan, S. 2013. A Review of Teenage Pregnancy in South Africa – Experiences of Schooling and Knowledge and Access to Sexual and Reproductive Health Services. Durban, South Africa: Health Systems Trust.

Wood, L. & Rens, J. 2014. Treating “AIDS Blindness”: A Critical Pedagogical Approach to HIV Education at Tertiary Level. *African Journal of AIDS Research* 13 (1), 65–73.

LIITTEET

Liite 1. Rastiohjeet

1 (8)

Safety skills

- Everyone has the right to decide who can touch them and how.
- You should know your own boundaries and follow and defend them.
- You should also respect others' boundaries and listen to what others say.
- Your body is precious and it is your property, not anyone else's.

1 The traffic lights

- Two silhouettes of a human body, one from the front and the other from behind.
- Silhouettes are marked with 12 spots.
- Green, yellow and red paper patches, 12 each to every learner.
 - **Green** = it's ok to touch here
 - **Yellow** = I'm not sure/sometimes it's ok to touch here, sometimes not
 - **Red** = it's not ok to touch here without my permission
- Every learner puts a patch on each spot depending on whether it's ok for others to touch that part of their body or not.
- If the learner isn't sure if it's ok to touch the spot or not they'll put a yellow patch on it.

When every learner has placed one patch on each circle it's time for the discussion.

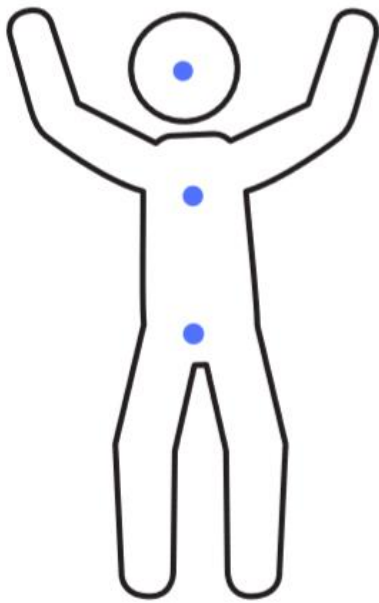
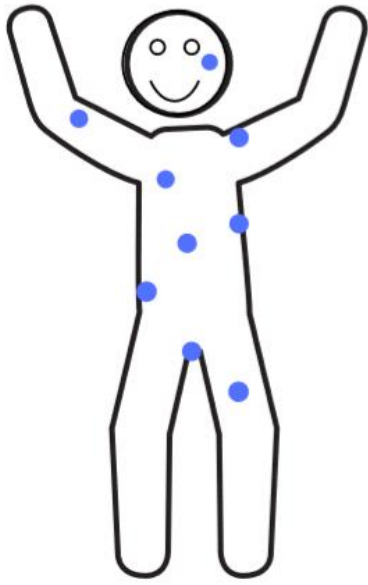
(jatkuu)

2 What to discuss with the learners?

- When you come across with the first red patch:
 - What did it feel like to place the red patch? What would it feel like if someone touched you there?
 - Do you know what to do if someone touches you on a red spot without your permission? (Check the refusal instructions below!)
- When you come across with yellow patches:
 - In what situations would it be ok for someone to touch you there? When not?
 - Who is allowed to touch you there? Who isn't?
- If there's a green patch on a circle that shouldn't have any green patches on it (for example genitals, bum, breasts):
 - When is it ok to touch there? When not?
 - Who is allowed to touch you there? Who isn't?

Refusal instructions

- 1 SAY "NO"
- 2 LEAVE
- 3 TELL AN ADULT
YOU CAN TRUST

Sexuality

For this station you will need a large paper. Write "sexuality" in the middle of the paper.

- 1 Students create a mind map about sexuality.
- 2 *Discussion (mind map)*

What should be talked about?

- Sexuality is an important part of humanity and everyone has the right to express it.
- Sexuality is more than just sex. It is also for example
 - sexual orientation
 - masturbation
 - enjoying
 - fantasies
 - intimacy (hugging, cuddling, holding hands, kissing etc.)
- Sex is more than just sexual intercourse.
- Am I ready? Is my partner ready?
 - Respect yourself and your partner! Don't pressure them!
 - Talk with your partner!
- What about porn?
 - Porn is not the same as sex.
 - It is usually made with professional actors and it is fake.
 - It might give you the wrong idea of sex. You shouldn't use it as an example!

HIV and STDs

What to discuss with the learners?

Ask the following questions, see what they answer. Make sure that all the facts mentioned below about HIV, AIDS and STDs are discussed!

- Do you know what HIV is? What about AIDS?
- Can you prevent it? How?
- Do you know what antiretrovirals (ARVs) are?
- If you are HIV-positive can you have sex without a condom if you're having ARV? (No)

HIV & AIDS

= human immunodeficiency virus

- Is transmitted through unprotected sex (vaginal/anal/oral) and through blood.
- Is NOT transmitted through hugging, kissing, holding hands or using the same toilet.
- Causes a permanent infection that damages the defence system of human body.
- AIDS is the last phase of HIV. In AIDS the defence system is already severely damaged.
- HIV can be treated well with antiretroviral drugs.
- HIV is preventable by using a condom during sex.

STDs

= sexually-transmitted diseases

- Are transmitted through unprotected sex (vaginal/anal/oral).
- Can cause skin symptoms (blisters, wounds). They can also be symptomless!
- Even if you wouldn't have any symptoms you can spread the disease.
- If not treated:
 - can harm your fertility
 - can cause death
- STDs are preventable by using a condom during sex.

Always use a condom during sex!

If you have had unprotected sex you should get tested for HIV and STDs!

If you have symptoms you should see a doctor!

Sexual harassment

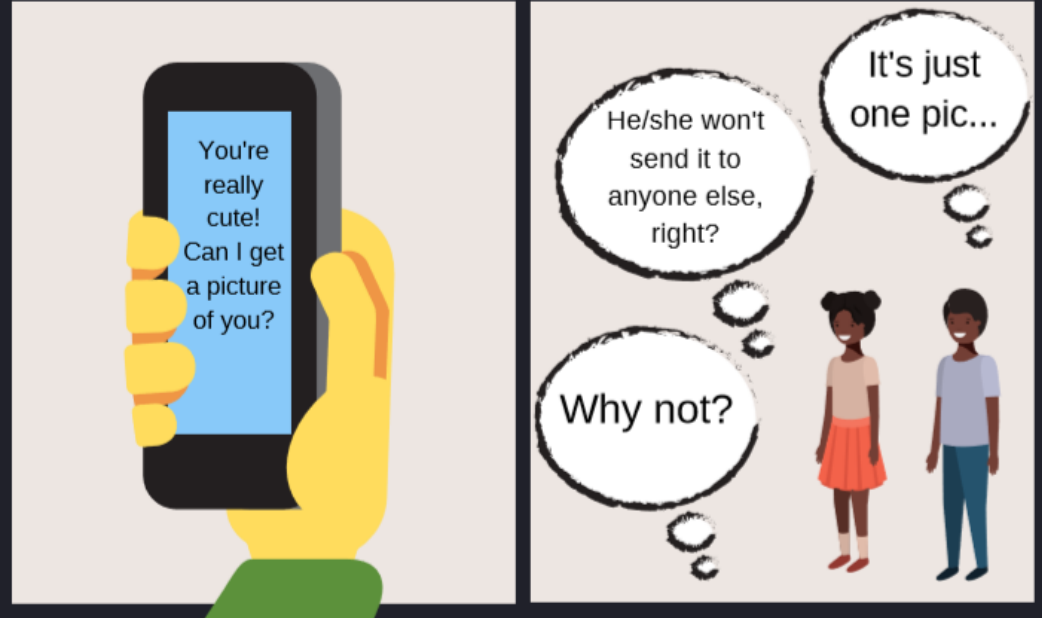
- 1 Discussion: Ask learners if they know what sexual harassment is. Make sure the following things are mentioned:
 - Someone touches you without your permission.
 - Signs and expressions that make you feel uncomfortable.
 - Someone sends or shows you a message/picture/video that makes you feel uncomfortable.
 - Someone tries to tempt you to for example show yourself on a web cam.
 - It can be anything that makes you feel uncomfortable!
- 2 Show learners the cartoon "Can I get a pic of you?". Ask learners what kind of thoughts it brought up.
- 3 Show learners the cartoon "When you send a picture". Ask learners what kind of thoughts did it bring up.

If you face harassment online

- 1 Do not answer or send any pictures of yourself.
- 2 Do not delete the messages or pictures you have been sent.
- 3 Tell an adult you can trust.
- 4 Don't tolerate harassment.

"Can I get a pic of you?"

When you publish a photo...

After 5 minutes...

Photo has been shared to 300 people...

After 1 hour...

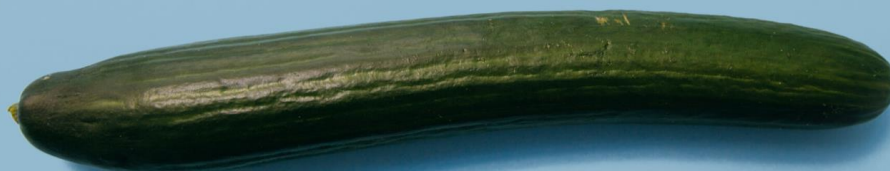

3000 people...

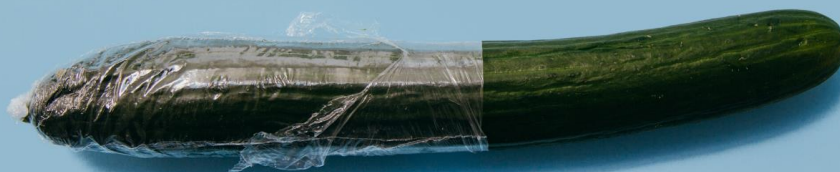
After 24 hours...

85 000 people...

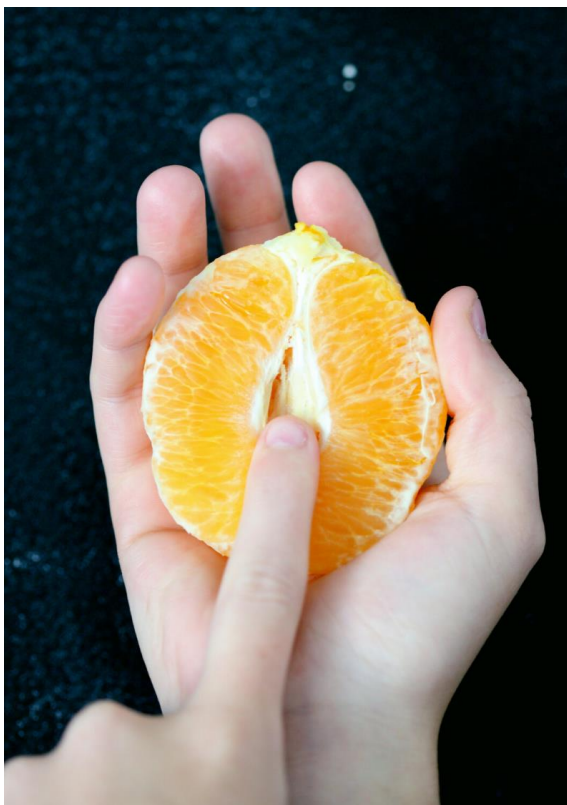

**USE A
CONDOM**

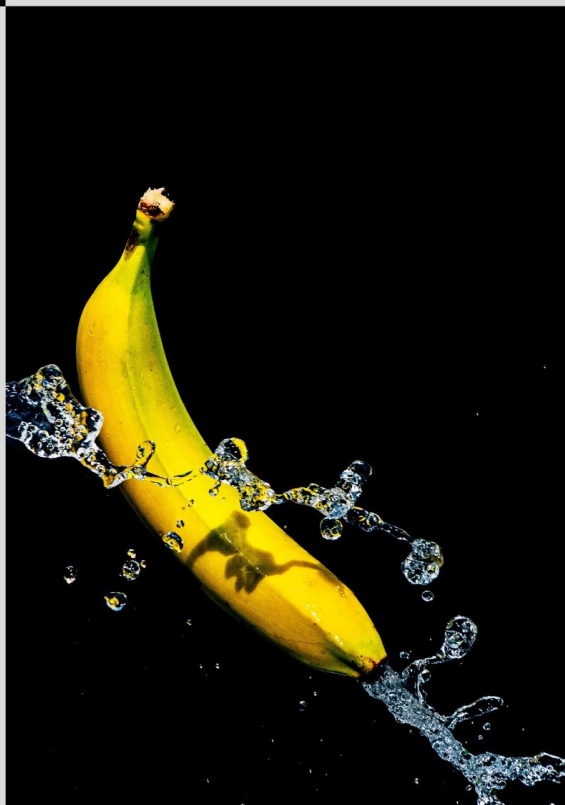
**AVOID
HIV AND
STDs**

**It's
okay**

**to
enjoy**

How to refuse?

Say "NO"!

Leave!

**Tell an
adult you
can trust!**

If you face harassment online

**Do not answer or send
any pictures of yourself!**

**Do not delete the messages
or pictures you have been
sent!**

Tell an adult you trust!

Don't tolerate harassment!

Liite 3. Rastien palautelomake

Palautelomake

Rastin aihe: _____

1. Millaisena koit perehdytyksen rastisi aiheeseen?
2. Oliko rastin tukimateriaali tarpeeksi kattava ja oliko siitä hyötyä?
3. Miten koit rastin pitämisen? Hyvät asiat ja haasteet.
4. Miten koit työskentelyn nuorten kanssa ja miten hyvin nuoret osallistuivat?